

Några ord till de enfaldiga i kyrkliga frågor

»Ty vi förmå icke något mot sanningen, utan för sanningen.»

Som på denna tid många enfaldiga kristna råka i bekymmer om vad vi skola tro och göra, enär dels många börja utgå ifrån kyrkan, dels ock andra mera medvetet arbeta för religionsfrihet, så önskade vi gärna att kunna gå våra enfaldigare bröder till handa med några råd, efter det förstånd vi kunnat få om saken. Sanningens, kärlekens och vishetens Ande lede oss!

Vad vi i synnerhet ansett viktigt, är följande:

1. Tage sig ingen före att strida emot uppenbara sanningar. Om du än fruktar för deras missbruk eller någon annan obehaglig följd, låt dock varje klar sanning gälla såsom sådan. Sanningen skall dock gå fram och mer och mer komma i dagen. T.ex. att det står illa till i kyrkan, att många lärare äro legoherdar, »tysta hundar, som icke straffar synden» (Jes. 56:10), att många äro till och med lastbara - för att icke tala om, huru många som äro opånyttfödda, andligen döda och oerfarna i Herrens vägar - vidare, att icke allt är rätt i de s.k. »nya böckerna», utan att där finns en blandning utav två olika läror - allt detta är sant, och kan icke mer bestridas.

Vidare, att kristna äro icke blott berättigade, utan ock skyldige att döma om läran, att fly falsk lärdom och icke hålla någon villfarelse till godo; att uti trossaker »litet av surdeg försyrar hela degen»; att vi böra »vakta oss för de falska profeterna»; att vi icke böra »bära främmande ok tillsammans med otrogna»; att vi böra bekänna sanningen icke blott med ord, utan ock med gärning - allt detta utgör sanningar, så tydliga och uppenbara av Guds ord och Luthers skrifter, att det bör anses överflödigt längre tala därom.

Slutligen, att samvets- och religionsfrihet är människoandens oförytterliga rätt, grundad i allt Guds ord och i Kristi kyrkas första inrättning, starkt förordad i Luthers skrifter och fördelaktigt vitsordad av erfarenheten i de länder, där religionsfrihet råder - även detta är en sanning, som mer och mer börjar göra sig gällande* och att strida mot en sanning vore både okristligt och ovisligt. Låtom oss därför alltid erkänna, vad som är sant och rätt.

2. Varom försiktiga vid de erkända sanningarnas tillämpande. Tro icke, att varje slutföljd, som drages av en sanning, därför är sann och riktig. T.ex. fastän det står illa till i kyrkan, tro icke, att det därför är varje kristens plikt att göra sig till reformator. Var och en give akt på sin kallelse. Ingen tager sig själv den hedern, utan den som kallas av Gud, likasom Aron, Heb. 5: 4. Mången varm och välmenande kristen har helt oförtänt gjort sig brottslig mot detta språk, när han icke väl givit akt på sin kallelse.

Varje kristen bör vittna om sanningen, och det med ord och gärning, fly falsk lärdom, vakta sig för falska profeter, icke bära främmande ok med otrogna o. s. v. Men allt detta kan ske, utan att man därför bryter den yttre kyrkogemenskapen. Det fordras särskilda tecken, det är några särskilda omständigheter, varav det beror, om ett utgående från kyrkan bör ske. Att det icke predikas fullkomligt och rent, att en otrogen lärare utdelar sakramentet, att många ogudaktiga anamma det, sådant utgör icke tillräckliga skäl för utgåendet. Men dessa skäl skola snart här nedan framställas.

Vi säga först än en gång: Tro icke varje slutföljd, som dragés av en sanning. T.ex. det är sanning, att en lekman, ja, en kvinna kan i nödfall meddela ett sakrament, t.ex. ett nöddop; men därav följer icke, att ett kyrkosamfund kan inrättas efter nödfallsgärningar och icke behöver särskilda lärare. Nödfallsgärningar duga icke till kyrkoordning. Icke heller är det beständigt nödfall, där ännu sakramenten utdelas i enlighet med Kristi ord

och instiftelse, fastän läraren vore otrogen. Däremot hava Luther och våra symboliska böcker tillräckligt talat. Men om varje ogudaktig lärare och varje falsk lära inom kyrkan äro tillräckliga skäl att utgå från henne, därom skola vi nu rådfråga skriften. Vad gjorde och sade Herren och Mästaren Kristus själv? Vad gjorde hans apostlar? Kristus betygade ofta, huru de skriftlärdade och fariséerna hade förväntat läran inom den judiska kyrkan, »gjort Guds lag om intet för sina stadgars skull» (Matt. 15), att de icke kände Kristus, hans person och verk, förstodo icke Guds rättfärdighet och försoningens nåd; nej, den rätta bättringens, förkrosselsens och trons väg genom en korsfäst Frälsare var »för judarna en förargelse», och ingen var så blind, som de överste prästerna; korteligen, den judiska kyrkan var icke mer sådan, som hon av Gud var stiftad, liksom den kristna, också stiftad av Gud, icke är sådan, hon i begynnelsen var; och se nu, oaktat allt detta, lärde Kristus både med ord och med sitt eget exempel, att de trogna skulle ingenting annat göra, än vittna om sanningen med ord och gärning, men icke utgå ur kyrkans gemenskap, utan vänta, till dess de bleve utdrivna.

Han sade icke: »I skolen utgå ur synagogan», utan »De skola utesluta eder från synagogorna». Och efter det ordet handlade han själv och likaså hans apostlar. Kristus gick själv i 30 år såsom en stilla medlem av den judiska kyrkan, tog dess båda sakrament i kyrkans ordning och gick flitigt i synagogan och i templet. Och när han sedan såsom lärare uppträdde mot villfarelserna, avbröt han dock icke den yttre kyrkogemenskapen. Ännu den sista aftonen före sin död tog han i kyrkans ordning dess sakrament, motsvarande nattvardens, då han med sina lärjungar åt påskalammet i likhet med de andra judarna. Av Apostlagärningarna se vi vidare, huru de lärjungar och apostlar, som voro kvar i Jerusalem, fortfora även efter den stora pingstdagen att, jämte sina enskilda andaktsövningar, gå i templet och deltaga i judarnas offentliga gudstjänst.

Så fortforo de i hela 40 år, eller till dess Jerusalems tempel blev förstört och med detsamma den judiska gudstjänsten. Skulle man icke stanna och betänka sådana tydliga exempel i skriften? Det nya testamentet och den kristna församlingen voro ju nu började med dess tvenne sakraments instiftande och den helige Andes underbara utgjutande på den stora pingstdagen. Likväl, när Paulus återkom från sina apostlaresor i mindre Asien och Grekland, gick han upp i templet och renade sig efter judiskt sätt för att därmed uttrycka sin kyrkogemenskap med judarna. Och varför så? Det förklarar han själv, då han säger: »För judarna har jag blivit såsom en jude för att vinna judar» etc. v. 20, 21, 22 av 1 Kor. 9. Paulus såg nämligen, att genom en fullkomlig brytning med den judiska statskyrkan vore han urständsat att så välsignelserikt verka på judarna, som när han tillhörde kyrkan. Se här, huru en apostel tänker! Se här det rätta nitet, den sanna kärleken och visheten! Men vi anföra ännu ett exempel. Se Upp. 3:1-6. Kristus säger där till läraren i Sardes: »Du har namnet, att du lever, och du är död.» Men i v. 4 säges, att han »hade några få namn i Sardes, som icke hade besmittat sina kläder».

Här var således en död lärare och några trogna kristna, och dessa skilde sig likväl icke från den kyrka, där den döde läraren predikade, fingo icke heller befallning att skilja sig. Alldeles samma anmärkning kan göras i avseende på församlingarna i Pergamus och Tyatira, vilkas lärare Herren straffar, den förre för det han icke bortrensade Balaams och nikolaiternas lära, och den senare för det han tillstodde en falsk profetissa inom församlingen att lära och bedraga folket. Bland allt, som Kristus lät skriva till dessa församlingar, finns aldrig ett ord om, att de borde avbryta kyrkogemenskapen. Visst är allt detta tydligt för varje rent och enfaldigt öga. Dock vilja vi ännu betrakta ett ord av Kristi mun. Han sade till sina lärjungar: »På Moses stol sitta de skriftlärdade och fariséerna. Därför allt vad de säga eder, det hållen och gören; men efter deras gärningar gören icke» (Matt. 23:2-3). Detta språk har Luther förklarat så: »Man skall höra fariséerna, dock icke vidare än på Moses stol, d.ä. så länge de lära Mose lag och Guds bud» Vi skola således icke följa deras lära, när de giva oss blott människobud.

Men märk nu, vad detta språk innehåller! Fariséerna voro sådana ogudaktiga lärare, att Herren varnade för att göra efter deras gärningar. Och Luther förstår rätteligen Kristus så, att man icke ens skulle göra efter deras lära, då de predikade människostadgar; ty sådant brukade fariséerna göra. Kristus säger uttryckligt: »I lären barnen, att de skola säga till fader och moder: en korban, det är en offergåva, är det, varmed du av mig kunde hjälpas»

- varmed de alldeles upplossade fjärde budet (Mark. 7), och åter: »I haven gjort Guds lag om intet för edra stadgars skull» (Matt. 15). Och när Jesus såg det judiska folket, »varkunnade han sig över dem, emedan de voro såsom får, som icke hava någon herde» (Matt. 9). Märk nu, sådana lärare voro fariséerna! Och likväl sade Kristus till sina lärjungar att de skulle göra efter deras lära, då de predikade gärningar efter Mose lag. Om han varit av det sinnet, som många bland oss, skulle han ju hava sagt: »I skolen aldrig med eder fot träda inom det rum, där fariséerna predika. I skolen aldrig avhöra deras predikan; ty de äro ogudaktiga, de säga och göra icke» (v. 3). Är icke detta klart, så veta vi intet mer, som är klart i skriften! Men det är bittert, det är påkostande för kött och blod, att vi, som äro upplysta med evangeliets ljus, förstå bättringens och trons största hemligheter och lätteligen märka de ogudaktigas villfarelser, skola likväl helt tyst och anspråkslöst höra deras lära, när de blott sitta på Moses stol eller lära blott gärningar efter Guds lag. Det är påkostande.

Mången har vridit sig för detta språk och sagt: »Fariséerna måste dock hava predikat lagen till dess udd, till förkrosselse och bättring.» Ett barnsligt inkast! Vilken människa har någonsin hört, att fariséerna, dessa skrymtare, predikade lagen till dess udd, predikade förkrosselsens och trons väg? Kristus säger icke: Tagen förkrosselsen av deras lära, utan så: »Vad de säga eder, det hållen och gören.» Det var således blott fråga om gärningar i deras predikan. Lagens andliga kraft var just vad fariséerna icke visste utav, såsom Kristus visar i sin bergspredikan (Matt. 5:e och 6:e kap.) och på flera ställen.

Nu återstår intet mer att invända mot detta språk, än att det icke får tillämpas på vår tid och våra förhållanden. Men vem fördristar sig till ett sådant löst ord? Här höra vi nu mången bekymrad fråga: »Huru stämmer allt detta överens med Luthers många kraftord om utgående från kyrkan?» Detta är vad vi skola finna i följande punkt:

3. Det är i synnerhet i trenne fall, som det blir nödvändigt för kristna att utgå från kyrkan. Inträffar intet av dessa, så kunna de ännu i ödmjukhet, tålamod och Guds åkallande bliva stilla. Det första är, när kyrkan själv lär och försvarar såsom sin egen lära, helst i salighetslärans huvudfrågor, det, som är i uppenbar strid mot ordet, och således upphäver salighetsgrunden eller väsentliga och oundgängliga salighetsmedel; således icke, när någon Skriftens lära blott är skevt framställd, utan när den är rakt emotsagd, och det icke blott av enskilda lärare, utan i kyrkans egen bekännelse och lära.

Det andra: när kyrkan själv från sitt sköte utdriver, utesluter och förjagar dem, som älska och försvara sanningen, eller när hon med tyranni och våld förbjuder dem att skaffa sig nödig uppbyggelse. Innan vi nämna den 3:e tvingande omständigheten, må märkas: det var dessa två omständigheter, som inträffade på Luthers tid och utgjorde starka skäl till hans yrkande om brytning med kyrkan. Då ännu vår kyrka såsom sin egen lära bekänner, att vi varda rättfärdiga genom tron på Kristus, utan alla gärningars tillhjälp, nekade däremot den påviska kyrkan detta och lärde, att man genom botövningar och goda verk gjorde sig värdig till Kristi förtjänst. När vår kyrka bekänner blott en medlare och förespråkare hos Gud, åkallade den påviska kyrkan flera, nämligen Maria och andra helgon. Kär i vår kyrka nattvarden utdelas efter Kristi instiftelse med både bröd och vin, gav man i den påviska kyrkan åt folket endast brödet. Detta om läran, med flera exempel att förbigå.

Vidare, när Luther endast predikade och stred mot dessa villfarelser, blev han från kyrkan utesluten och bannlyst och hade eljest, såsom han själv betygar, »aldrig ämnat att övergiva den romerska stolen». Vi åter få skriva och predika mot alla missbruk i vår kyrka och bliva dock icke därför bannlysta och förjagade. Att Luther och hans medarbetare fäst vikt vid sådana omständigheter och lagt dem till grund för utgåendet från kyrkan, kan man se t. ex. av Concordia Pia, pag. 842, Umeåuppl., där det heter: »Alldenstund de icke vilja vara rätta biskopar, utan världsliga herrar och furstar, som varken predika eller lära, döpa eller förrätta Herrens nattvard - därjämte förjaga, förfölja och fördöma de dem, som äro kallade till evangeliets tjänst - så kan Guds församling icke för deras skull vara så försumlig, att hon därför skulle bliva utan Guds ords tjänare.»

Och strax därefter följer åter samma skäl, varför de icke kunde erkänna påven för kyrkans överhuvud; »ty», heter det, »ljuga, utgjuta oskyldigt blod och nedstörta kroppar och själar uti det eviga fördärvet, sådant utmärker egentligen det påviska regementet». På följande sida uppställas skälen i denna form: »Fördenskull förkasta vi dessa villfarelser, 1:o när människostadgar i sig själva hållas för gudstjänst; 2:o när människostadgar genom hot påtvingas Guds församling.» Av dessa och flera likartade ställen i reformatörernas skrifter kunna vi icke finna annat, än att de med omsorg givit akt på omständigheterna, att de icke blott och bart yrkat på utgående, utan med mycken sans och med grundade skäl redogjort för, när och huruvida brytning borde ske; såsom ock deras ord på 480 sid. i C. P. visa, där det heter: Att ändringar i kyrkan »måste ske utan lättsinnighet och förargelse, skickligt och i god ordning; och att man noga överväger, vad som vid var och en tid nyttigt och hälsosamt vara må att bibehålla en god ordning, disciplin etc.».

När vi således finna, att Luther givit akt på omständigheterna - flera än blott ogudaktighet och villfarelser - endast under sådana villkor och skäl talat om utgående, då förstå vi, huru hans ord överensstämmer med bibeln, dess ord och exempel; då förstå vi, att Luthers ord måste tagas blott i hans egen mening och under sådana omständigheter, som han själv åsyftat.

Den tredje omständigheten - och vilken medför en inre nödvändighet för dig att göra något - är denna: när ditt samvete redan är bundet vid saken. Den som håller någonting för synd och likväl gör det, han syndar mot sitt samvete, även om själva gärningen vore god. Således beror samvetet av övertygelsen. Men omöjligt är, att alla skola få samma övertygelse om en sak. Därför, fastän vi förstå saken på detta sätt och bygga blott på Guds ord, kan dock en annan, som ock vill bygga på Guds ord, förstå den på annat sätt. Så har ock Luther till och med varit »oense med sig själv» i vissa frågor, som röra vårt ämne. Så voro ock i apostlarnas tid olika meningar bland de troende om huruvida de voro fria från den judiska kyrkans bruk och lagar eller icke. Huru Paulus då dömde, kan var och en se av Rom. 14:e kap. Det går allt därpå ut att var och en skulle följa samvetet. »Men», säger han, »den som är tveksam, han är dömd, om han äter, emedan det icke sker av tro» (d. ä. av övertygelse att göra Guds vilja). Gärningen (att äta kött) var i sig själv ringa, den var oskyldig, men, gjord mot samvetet, »dömde» den, i det att den dödade tron. Det är denna omständighet, nämligen att här icke beror på gärningens storlek, utan på samvetet, som gör, att Rom. 14:e kap. bör lämpas på alla sådana händelser, där uppriktiga kristna få olika förstånd över Guds ord.** Därför hava vi här rättessnöret.

Men då blir det nödigt att skarpt skilja mellan samvetsskrupel och blott ett känslans obehag. T.ex. om någon vid nattvardsgång pinas av att höra en eländig predikan eller skriftetal och av att se en ogudaktig präst och många ogudaktiga nattvardsgäster vid altaret - icke är detta samvetsskrupel, icke har han ännu gjort synd med själva nattvardsbegäendet; men om han har den övertygelsen: »Jag syndar mot min Gud, då jag går hit; jag styrker kyrkans villfarelser, jag förnekar Kristus blott för utvärtets frid, jag borde vittna mot villfarelsen, icke blott med ord, utan ock med gärning» (nämligen den gärningen, att aldrig gå hit) o.s.v. - se, nu är det samvetsskrupel.

Att ändå råda en sådan att fortfara med det, som han håller för synd, utan att kunna med Guds ord övertyga honom om annat, det vore att mörda hans själ. Här är nu den allvarsammaste sidan av denna sak. Därför, vad du bestämt håller för synd, gör icke det; vad du bestämt håller för Guds vilja, gör det snart. Detta är apostelns råd. Men ännu en gång: skilj väl mellan samvetsskrupel och blott ett känslans obehag, grämselse, förtrytelse, frihets- och nyhetsbegär! Mången ivrar för att utgå från kyrkan, som ännu aldrig rätt bekymrat sig om att »utgå från orättfärdighet»; det går ofta så, att den, som har minst besvär med sitt eget onda, är mest ledig för att besvara sig över kyrkans onda. Men även sanna, gudfruktiga kristna böra vakta sig för att för mycket försjunka i det, som dock icke är vår huvudsak och livspunkt. »Den som har Sonen, han har livet», vore han ock under det svåraste religionstvång. Kristi rike är ett andligt rike, oberoende av regeringsformer. Annars hade aldrig Kristus tillstått, att hans rike i så många århundraden varit under denna form.

Men liksom han tillstodde, att han egendomsfolk Israel kom under konungavälde, då detta likväl icke var enligt med hans första instiftelse och vilja (se 1 Sam. 8); och såsom han tillstodde äktenskapsskillnad, varom dock Jesus sade: »Från begynnelsen var det icke så, men för eder ondskas skull tillstodde Moses eder att skilja edra hustrur från eder»; så plägar ock Herren ännu tillstodda, endels till straff och endels till nytta, att hans rike står under förhållanden, som icke överensstämmer med hans första anordning och vilja. Men då hans tid kommer, förändrar han en form, som till den tiden gått an. Därför skola kristna icke förstöra sin frid genom att barnsligt taga Herrens stora riksaffär på sina svaga hjärtan. »Herren är Konung i Sion.» Han skall väl göra det.

Det är skadligt för själen att så bekymras om kyrkan, att man förgäter sitt eget nådeliv - att jag så stirrar på skyarna, dem Herrens väder leder, att jag icke blir varse en orm, som ligger framför min egen fot och sticker och förgiftar densamma. Annat är det, när enfaldiga själar redan blivit gripna av samvetsbekymmer och, drivna endast av detta, med gudsfruktan handla efter bästa övertygelse; då må ingen fördöma eller förakta dem, utan betänka Rom. 14: 3, 4. Men ännu en gång: »Herren regerar ännu, Herren är Konung i Sion.»

* Man plägar döma om religionsfrihet efter 3:e grunder: förnuftet, ordet och erfarenheten. Döma vi efter förnuftet, så få vi ingen fast botten. Den enskildes förnuft får väl något klart för sig, men en annans förnuft får ett annat resultat. Då ser den ene idel vinst och välsignelse av religionsfriheten, den andre blott faror och förbannelse därvid. Den ene ser, huru mycken väckelse därav skall uppkomma, huru alla kristna då skola få full frihet att verka, huru alla präster då måste gripa till de andliga vapnen, för att försvara kyrkans heliga lära, då de däremot nu få ligga och sova bakom de gamla svarta murarna av världsliga lagar och straff, varmed nu denna lära skall omhägnas; den andre ryser vid tanken på de många farliga sekter, som då skola få frihet, huru katoliker, swedenborgianer m.fl. då skola uppbygga sina tempel på det område, där nu endast den evng. lutherska läran får predikas.

Då ser den ene med ängslan, huru våra barn en gång torde vakna till medvetande och forskning i en omgivning av katoliker och vid sidan av deras tempel, och säger: det är människonaturens art att hellre tro lögnen än sanningen m.m. Då säger en annan: men det är det väckta samvetets natur att icke tillfredsställas av människoläror, att det icke stannar förr än vid Kristi kors eller vid det ordet om försoning i Kristi blod. Och sker icke väckelse, så är man lika osalig, evad man är lutheran eller katolik. Och till väckelse måste dock religionsfrihet och strid giva mera anledning än den gamla stela statskyrkoformen.

Då anmärker den förre, att i länder med religionsfrihet kan man icke ansvara för, att varje barn ens lärar känna de första bokstäverna av Guds ord; att där uppväxa egentliga hedningar, som aldrig lärt tio Guds bud och trons artiklar, varpå så många exempel givas i England och Amerika. Därpå svarar en annan: men do kristna skola väl göra något, och Gud skall väl sörja för den saken; och äro de väl saligare, om de dö såsom obotfärdiga kristna än såsom hedningar? Religionsfriheten giver dock mera anledning till väckelse.

Den förre anmärker: det nit och den tävlan, religionsfriheten väcker, är till största delen partinit eller tävlan att vinna anhängare och icke ett rent nit om själars frälsning, om grundlig nyfödelse. Den andre svarar: ändå är det bättre än den närvarande sömnen. Paulus säger: »Somliga predika väl ock Kristus av avund och kiv, men somliga ock i god mening; dessa förkunna Kristus av kärlek, de andre av partisinne. Vad mer? Kristus varder dock förkunnad på varje sätt, det må vara för skens skull eller i sanning, och däröver gläder jag mig och jämväl fröjda vill.»

Sålunda är den enes förnuft emot den andres, och bägge med lika domsrätt. Då går man till erfarenheten eller frukterna av religionsfriheten i de länder, där den är rådande. Efter alla de tillförlitligaste underrättelserna därom giva frukterna det allra bästa vittnesbörd om religionsfriheten. Och av frukten känner man trädet. Dock fordras även för att bedöma frukterna ett andligt öga och hjärta för att dels kunna uppskatta, vad som mest bör uppskattas, och dels kunna skilja mellan trons frukter och partinitets eller verkhelighetens. Må ingen tro, att allt blir väl genom religionsfriheten. Guds rike är ett andligt rike och kan icke egentligen bero av någon regeringsform. Det blir alltid

en trång port och en smal väg, och det blir alltid få, som finna den. Men när det dock är onekligt, att slutresultatet är en vinst för Kristi rike, så behöves icke därom mer.

Äntligen faller Guds ord slutdomen. Sedan vi länge växlat ord och tankar om saken, står ännu en fråga kvar, som är den enda viktiga, nämligen: Vad har kyrkans överhuvud, Herren Kristus, själv menat och velat i avseende på sitt rike på jorden? Var det hans vilja och mening, att det skulle främjas och försvaras med världslig makt? Var det hans mening, att man skulle med världsliga straff, böter, fängelse, landsförvisning, tvinga folk att tro, vad de eljest icke trodde? Men man säger: »Tro vad du vill, däröver kan ingen befalla, men du får icke bekänna någon annan tro än vår!» Då frågas: Var det Kristi vilja, att man skulle med världsliga straff tvinga kättaren att tåga eller ock bekänna, vad han icke trodde? Det är nästan förskräckligt att sätta sådant i fråga.

Tvärtom förklarar aposteln uttryckligt: »Våra stridsvapen äro icke köttsliga, utan mäktiga inför Gud att nedslå fästen, enär vi nedslå tankebyggnader och varje förskansning, som uppreses mot Guds kunskap» (2 Kor. 10). Det är således blott andliga vapen, blott sanningens förkunnelse, som skola användas mot kättare och alla falska läror. Herren säger uttryckligt om alla, som utgöra ogräs ibland hans vete: »Låten båda växa tillsamman intill skörden, att, när I hämta ogräset tillhopa, I icke mån tillika med detta upprycka vetet» (Matt. 13:30).

Och mot kättarnas förförelse gav han blott det rådet: »Vakten eder för de falska profeterna, som komma till eder - men förförelserna måste komma o. s. v.» Härom har Luther talat med stor kraft. Utur hans skrift om »Världslig överhet» införa vi blott följande: »Var och en får stå sitt eget kast, huru han tror, och måste för sig själv se till, att han tror rätt. Ty så litet som en annan för mig kan fara till himmelen eller helvetet, så litet kan han ock för mig tro eller icke; och så litet han för mig kan öppna eller tillsluta himmel eller helvete, så litet kan han driva mig till tro eller otro. Emedan det då ligger var och en på hans samvete, huru han tror eller icke tror, och så länge den världsliga makten icke lider något intrång, skall han ock vara tillfreds och sköta sitt och låta en tro så eller annorlunda, som man kan och vill, och icke truga någon med våld.

Ty tron är ett fritt verk, vartill man icke kan tvinga någon. Ja, den är ett gudomligt verk i andan; långt ifrån att yttre våld kan tvinga och dana den. Därav har ordspråket kommit, vilket även Augustinus har: »Till tron kan och skall man ingen tvinga.»

»Utom dess se de blinda, eländiga människorna icke, vilken alldeles fåfäng och omöjlig sak de företaga. Ty huru strängt de än befalla, och huru starkt de väsnas, kunna de ju icke driva folket längre, än att det med munnen och med handen följer dem; hjärtat kunna de ju icke tvinga, om de ville bära sig åt aldrig så. Ty sant är ordspråket: »Tankar hava fritt lopp.» Vad vill det då säga att vilja tvinga folket att tro i hjärtat, utan att se, att det är omöjligt? De driva därmed de svaga samvetena med våld till att ljuga, till att förneka och säga annorlunda, än de i hjärtat hålla före, samt belasta således sig själva med vederstyggliga främmande synder. Ty alla de lögnare och den falska bekännelse, som sådana svaga samveten göra, falla över den, som framtvingar dem. Det vore ju mycket bättre, om ock deras undersåtar för vilse, att låta dem fara vilse rätt och slätt, än att tvinga dem till lögn och till att säga annat, än vad de hava i hjärtat; det är ock icke rätt att vilja avstyra det onda med det, som är värre.

»Så säger du: Paulus har dock sagt i Rom. 13:1: »Var och en vare underdånig den maktägande överheten»; och Petrus säger i 1 Petr. 2:13: »Varen all mänsklig ordning undergivna.» Svar: Där kommer du ganska lämpligt; ty dessa språk äro på min sida. Paulus talar om den maktägande överheten. Nu har du nyss hört, att över själen ingen kan hava välde, utom Gud. Så måste ju Paulus icke kunna tala om någon lydighet, utom där välde kan äga rum. Därav följer, att han icke talar om tron, så att den världsliga makten skulle hava att befalla tron, utan om utvärtes håvor, till att ordna och regera sådana på jorden.

»Man invänder åter: Nej, världslig makt tvingar icke till att tro, utan hindrar blott utvärtes, att man icke med falsk lära förför människorna; huru skulle man annars kunna avhålla kättare? Svar: Det skola biskoparna göra; dem är detta ämbete anbefallt och icke furstarna. Ty kätteriet kan man aldrig med våld avstyra, därtill fordras ett annat tag; och här är en annan strid och handel än med svärdet. Guds ord skall här strida; om det ingenting uträttar, så skall väl intet uträttas av den världsliga makten, om hon än fyller världen med blod. Kätteriet är ett andligt ting; det kan man med intet järn hugga, med ingen eld förbränna, med intet vatten dränka.

Men det är Guds ord allena, som här gör till saken, såsom Paulus säger: »Våra stridsvapen äro icke köttsliga utan mäktiga inför Gud att nedslå fästen, enär vi nedslå tankebyggnader och varje forskansning, som uppreses mot Guds kunskap, och taga allt förnuft till fånga till Kristi lydnad» (2 Kor. 10: 4, 5). »För övrigt kan icke otron eller kätteriet säkrare vinna styrka, än om man utan Guds ord med blott våld handlar däremot. Ty man är fast övertygad, att detta våld icke har en rättvis sak, utan handlar mot rättvisan, emedan det far fram utan Guds ord och icke vet att hjälpa sig på annat sätt än blott genom våld, såsom de oskäligen djuren göra.

»Se fördenskull, huru fina, kloka junkrar dessa äro; de vilja fördriva kätteriet och gripa saken an så, att de blott styrka vederparten, göra sig själva misstänkta och de andra rättfärdiga. Käre, vill du fördriva kätteriet, så måste du laga så, att du framför allt utrotar det ur hjärtat och grundligen böjer viljan; med våld skall du icke göra slut därpå, utan blott giva det styrka. Vad gagnar det då, om du styrker kätteriet i hjärtat och blott utvärtes på tungan försvagar det och driver det till lögn? Men Guds ord, det upplyser hjärtat, och därmed försvinna ock av sig själva alla kätterier och villfarelser ur hjärtat.»

** Några säga: »Rom. 14:e kap. får icke tillämpas, ty där handlas blott om små fria saker, äta kött, göra skillnad på dagar o. s. v., men här äro stora saker i fråga.» Detta är oförstånd! Det är fråga om att lyda eller icke lyda Guds ord! Då beror det icke på gärningens storlek, utan på samvetet. Hela syndafallet skedde genom en rätt liten gärning.

– C-O Rosenius

(Tionde årgången, år 1851)

© Pietisten 2025

Texterna får användas fritt, helt eller delvis, digitalt eller analogt, kopierat eller tryckt om ditt syfte är att främja Kristi rikes tillväxt.

www.pietisten.com